

OPIEKA
TYMCZASOWA
NAD MAŁOLETNIM
DZIECKIEM
Z UKRAINY

PORADNIK DLA OPIEKUNÓW

2023

Irina Covtuh
Yuliya Khomyn
Anna Strama

Opieka tymczasowa nad małoletnim dzieckiem z Ukrainy

Poradnik dla opiekunów

**Irina Covtiuh
Yuliya Khomyn
Anna Strama**

Kraków, kwiecień 2023

Spis treści

1.	Ochrona czasowa - co to?	4
2.	Dziecko - kto to?	5
3.	Opieka tymczasowa - co to?	6
4.	Opieka tymczasowa a dzieci z Ukrainy	7
5.	Dokumenty dla dzieci z Ukrainy przewidziane przez prawo ukraińskie	9
5.1.	Akt urodzenia obywatela Ukrainy	9
5.2.	Paszport wewnętrzny obywatela Ukrainy	10
5.3.	Paszport zagraniczny obywatela Ukrainy	10
5.4.	Przedłużenie okresu ważności paszportu zagranicznego obywatela Ukrainy	11
5.5.	Wprowadzanie informacji o dzieciach do paszportów zagranicznych rodziców obywateli Ukrainy	11
6.	Kto może zostać opiekunem tymczasowym?	12
7.	Jak można zostać opiekunem tymczasowym?	12
8.	Podstawowe zasady ustanowienia opieki tymczasowej	13
9.	Jakie obowiązki ma opiekun tymczasowy?	15
10.	Obowiązek szkolny a dzieci z Ukrainy	17
11.	Opieka medyczna i psychologiczna	19
12.	Brak kontaktu z rodziną dziecka	20
13.	Jakie świadczenia przysługują opiekunom tymczasowym i jak je uzyskać?	20
13.1.	Świadczenie 500 plus (ZUS)	21
13.2.	Program „Dobry start” – 300 zł dla dzieci rozpoczynających rok szkolny	21
13.3.	Zasiłek rodzinny – 95 zł na dziecko w wieku 0-5/ 124 zł dla dziecka w wieku 6-18	21
13.4.	Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego – 100 zł	21
13.5.	Jednorazowe świadczenie 300 zł dla ob. Ukrainy (MOPS)	22
14.	Nadzór i opieka MOPS nad sprawowaniem opieki tymczasowej	22
15.	Gdzie szukać pomocy dla dziecka z Ukrainy?	23
16.	Algorytm dla opiekuna tymczasowego	25
17.	Załączniki	27

1. Ochrona czasowa - co to?

Ochrona czasowa jest formą ochrony międzynarodowej udzielanej zgodnie z zasadami określonymi w dyrektywie Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami, oraz przepisami rozdziału 3 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ochroną czasową objęte zostały osoby, które opuściły terytorium Ukrainy ze względu na wojnę i przyjechały do Polski począwszy od dnia 24 lutego 2022 r. Ochrona czasowa w Polsce opiera się na dwóch różnych ustawach. Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (tak zwana Specustawa) obejmuje dwie kategorie osób, są to:

- Obywatele Ukrainy oraz ich małżonkowie (nawet jeżeli nie posiadają ukraińskiego obywatelstwa), którzy przybyli do Polski 24 lutego 2022 roku lub po tym dniu i chcą zostać w Polsce.
- Obywatele Ukrainy posiadający Kartę Polaka oraz członkowie ich najbliższej rodziny (nawet jeśli nie posiadają ukraińskiego obywatelstwa), którzy przybyli do Polski 24 lutego 2022 roku lub po tym dniu oraz chcą zostać w Polsce.

Źródło informacji: Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa z dnia 12 marca 2022 r.

Cudzoziemcy, którzy opuścili Ukrainę w obawie przed wojną, a których nie obejmuje ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, ale które należą do kategorii wysiedleńców wymienionych w art. 2 ust 1 i 2 decyzji wykonawczej Rady UE stwierdzającej istnienie masowego napływu osób wysiedlonych z Ukrainy mogą korzystać z ochrony czasowej zgodnie z ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP.

Dotyczy to:

- bezpieczeństwa lub obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy są w stanie udowodnić, że przed 24 lutego 2022 r. legalnie przebywali w Ukrainie na podstawie ważnego zezwolenia na pobyt stały wydanego zgodnie z prawem

ukraińskim i nie są w stanie w bezpiecznych warunkach powrócić do kraju lub regionu pochodzenia

- bezpaństwowców lub obywateli państw trzecich innych niż Ukraina (i członków ich rodzin), którzy przed 24 lutego 2022 r. korzystali z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony krajowej w Ukrainie.

Członkiem rodziny może być osoba, której rodzina znajdowała się już i przebywała w Ukrainie przed 24 lutego 2022 r.:

- małżonek
- małoletnie i niepozostające w związku małżeńskim dzieci lub dzieci małżonka, niezależnie od tego, czy urodziły się w związku małżeńskim, poza związkiem, czy są przysposobione
- inni bliscy krewni, którzy mieszkali razem jako jedna rodzina w czasie, kiedy wystąpiły okoliczności prowadzące do masowego napływu wysiedleńców, którzy byli w tym czasie całkowicie lub częściowo na utrzymaniu ww. osoby.

Na podstawie przepisów Dyrektywy, państwa UE mają obowiązek zapewnić osobom z wyżej wymienionych grup:

- dostęp do zakwaterowania
- dostęp do rynku pracy
- pomoc w zakresie pomocy społecznej
- zapewnienie opieki medycznej
- zapewnienie pomocy psychologicznej
- małoletnim dzieciom bez opieki korzystających z ochrony czasowej sąd właściwy ze względu na miejsce pobytu małoletniego, na wniosek Szefa Urzędu, ustanowi opiekę.

Źródło informacji: strona internetowa <https://www.gov.pl/web/ochrona/dla-kogo>

2. Dziecko - kto to?

Zgodnie z Konwencją o Prawach Dziecka dzieckiem jest każda istota ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność. W polskim ustawodawstwie definicja dziecka jest zawarta w Kodeksie cywilnym, wedle której za pełnoletniego uważa się osobę kończącą 18 r.ż. Podobną definicję dziecka określa ukraiński kodeks rodzinny, stanowiący iż dzieckiem jest osoba, która nie osiągnęła pełnoletności.

Opiekę nad dzieckiem co do zasady sprawują rodzice. Gdy żadnemu rodzicowi nie przysługuje władza rodzicielska lub pozostają oni nieznani, na mocy orzeczenia sądu opiekuńczego wyznacza się przedstawiciela ustawowego zgodnie z prawem krajowym miejsca pobytu dziecka.

Zgodnie z art 2 pkt f Dyrektywy RADY 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r - „osoby nieletnie pozbawione opieki” oznaczają obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców w wieku poniżej 18 lat, którzy przybywają na terytorium Państw Członkowskich bez towarzystwa osób dorosłych, odpowiedzialnych za nie w sensie prawnym lub zwyczajowo, i pozostają na tym terytorium, dopóki nie są objęci opieką takich osób, lub też osoby nieletnie, które zostają pozostawione bez opieki po przybyciu na terytorium Państw Członkowskich.

Co więcej, według art. 16 Dyrektywy, Państwa Członkowskie podejmują tak szybko, jak to możliwe, środki w celu zapewnienia niezbędnej ochrony małoletnich pozbawionych opieki korzystających z tymczasowej ochrony ze strony kuratora lub, w miarę potrzeby, ze strony przedstawiciela organizacji, która zajmuje się opieką i ochroną małoletnich, lub ze strony innych właściwych przedstawicieli.

W okresie trwania tymczasowej ochrony, Państwa Członkowskie zapewniają umieszczenie osób małoletnich pozbawionych opieki:

- z dorosłymi krewnymi;
- w rodzinie zastępczej;
- w ośrodkach przyjęć specjalnie przystosowanych do przyjmowania małoletnich lub w innych miejscach, które są odpowiednie dla nieletnich;
- pod opieką osoby, która zajmowała się dzieckiem w czasie ucieczki.

Państwa Członkowskie podejmują niezbędne czynności, aby umożliwić pozostawanie dzieci w takich miejscach. Państwa Członkowskie ustanawiają porozumienia zainteresowanej osoby bądź osób dorosłych. Opinia dziecka zostaje wzięta pod uwagę z uwzględnieniem jego wieku i dojrzałości.

3. Opieka tymczasowa - co to?

Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa na podstawie art. 25 wprowadziła instytucję opieki tymczasowej. Opieka tymczasowa pozwala na regulację sytuacji dzieci z Ukrainy, które przybyły legalnie na

terytorium Rzeczypospolitej Polski począwszy od 24 lutego 2022 r. bez osób dorosłych odpowiedzialnych za nie zgodnie z prawem obowiązującym w Polsce, tzn. bez rodziców lub opiekunów prawnych. Zgodnie z art. 25 Ustawy, do reprezentacji interesów dziecka w ww. sytuacji, a także sprawowania pieczy nad jego osobą i majątkiem jest uprawniony opiekun tymczasowy.

Opiekuna tymczasowego ustanawia sąd opiekuńczy właściwy ze względu na miejsce pobytu dziecka. W celu wydania takiego postanowienia kandydat na opiekuna musi zwrócić się do sądu z odpowiednim wnioskiem. Postępowanie może być wszczęte również z urzędu. Co do zasady, kandydat na opiekuna jest przesłuchiwany przez sąd na rozprawie, natomiast w szczególnych przypadkach sprawa może być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym. Orzeczenie w sprawie opieki tymczasowej zapada niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia wpływu wniosku lub powzięcia informacji o konieczności jej ustanowienia. Kosztami sądowymi za postępowanie z art. 25 Ustawy jest obciążony Skarb Państwa, a wnioskodawca jest zwolniony ze wszelkich opłat.

Postanowienie o ustanowieniu opiekuna tymczasowego dla małoletniego z Ukrainy jest bezterminowe, skuteczne tylko na terytorium Polski oraz nie pozbawia i nie ogranicza władzy rodzicielskiej rodziców lub opiekuna prawnego w Ukrainie. Od momentu przekroczenia granicy Rzeczypospolitej Polski przez rodzica lub opiekuna prawnego, postanowienie staje się bezprzedmiotowym ze względu na automatyczne przejęcie pełni władzy rodzicielskiej przez rodzica lub opiekuna prawnego jako osób odpowiedzialnych za dziecko zgodnie z prawem obowiązującym w Polsce.

4. Opieka tymczasowa a dzieci z Ukrainy

Zgodnie z Ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, pobyt każdego obywatela Ukrainy, w tym dziecka bez opieki, który wjechał na terytorium Polski legalnie od dnia 24 lutego 2022 r. z powodu prowadzonych tam działań wojennych, i deklaruje zamiar pozostania w Polsce, uznaje się za legalny w okresie 18 miesięcy.

Dziecko, które przyjechało do Polski bez dorosłego opiekuna musi być reprezentowane przez opiekuna tymczasowego. Oznacza to, że jeśli wystąpi taka sytuacja, zawsze trzeba złożyć wniosek o ustanowienie opiekuna tymczasowego.

Żeby zalegalizować pobyt dziecka, należy złożyć wniosek o nadanie numeru PESEL w terminie 30 dni od dnia przybycia dziecka na terytorium RP. Jeżeli w dniu wejścia w życie Ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw, ktoś już przebywał w Polsce i nie posiada numeru PESEL UKR powinien złożyć wniosek w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy*.

*Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r weszła w życie 28 stycznia 2023 r.

Wniosek, o nadanie numeru PESEL obywatel Ukrainy składa osobiście w siedzibie organu wykonawczego gminy w terminie 30 dni od dnia przybycia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wniosek składa się na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym czytelnym podpisem wnioskodawcy, wypełnionym przez wnioskodawcę albo przez pracownika organu wykonawczego gminy na podstawie danych podanych przez wnioskodawcę. W przypadku osoby, która ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie jest w stanie osobiście złożyć wniosku w siedzibie organu wykonawczego gminy, organ ten zapewnia możliwość złożenia wniosku w miejscu pobytu tej osoby.

W imieniu małoletniej osoby bez opieki, która zamierza uzyskać numer PESEL, wniosek składa jedno z rodziców, opiekun, kurator, opiekun tymczasowy ustanowiony przez sąd opiekuńczy lub osoba sprawująca faktyczną opiekę nad dzieckiem. Jeżeli wniosek dotyczy dziecka w wieku poniżej 12 lat, dziecko może nie być obecne przy składaniu wniosku, z wyjątkiem sytuacji, gdy tożsamość dziecka musi zostać ustalona na podstawie oświadczenia.

Do wniosku należy dołączyć fotografię dziecka w odpowiednim formacie (35 x 45 mm). Istnieje możliwość wykonania zdjęcia w urzędzie.

Przy składaniu wniosku o numer PESEL dla dziecka trzeba zabrać ze sobą do urzędu wszystkie posiadane przez dziecko dokumenty. Tożsamość dziecka może być potwierdzona na podstawie: paszportu, Karty Polaka lub innego dokumentu ze zdjęciem umożliwiającym ustalenie tożsamości lub aktu urodzenia.

W przypadku, kiedy nie ma możliwości uzyskania wyżej wymienionych dokumentów, osoba będzie musiała złożyć oświadczenie pod rygorem odpowiedzialności karnej w zakresie danych osobowych dziecka.

Oprócz dokumentów dziecka, osoba, która w imieniu dziecka składa wniosek o nadanie numeru PESEL, powinna zabrać ze sobą do urzędu dokumenty potwierdzające prawo do reprezentacji dziecka (ustanowienie osoby opiekunem, akt urodzenia dziecka).

5. Dokumenty dla dzieci z Ukrainy przewidziane przez prawo ukraińskie

Osoby z Ukrainy, które przybyły do Polski w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy, niekiedy potrzebują wyrobić lub przedłużyć ważność własnych dokumentów. Małoletni nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, w związku z czym podczas procesu uzyskiwania dokumentów towarzyszyć mu musi osoba upoważniona do reprezentacji dziecka. W świetle prawa ukraińskiego, osobą taką jest rodzic bądź opiekun prawny. Opiekun tymczasowy wyznaczony zgodnie z prawem polskim (art. 25 Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy) nie zalicza się do kręgu osób upoważnionych. Bez względu na to, warto wiedzieć, w jakim wieku i na jakich zasadach małoletni z Ukrainy uzyskuje dokumenty.

Poniżej wymieniamy najważniejsze dokumenty dla dzieci z Ukrainy:

5.1. Akt urodzenia obywatela Ukrainy

Pierwszym dokumentem dziecka jest akt urodzenia. Aby go otrzymać, konieczne jest zarejestrowanie urodzenia dziecka. Państwowa rejestracja urodzenia dziecka przeprowadzana jest z jednoczesnym ustaleniem jego pochodzenia oraz nadaniem mu nazwiska, imienia i patronimii (imię po ojcu). Pochodzenie dziecka ustala się zgodnie z Kodeksem rodzinnym Ukrainy.

Zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego Ukrainy i ukraińskiej ustawy o państwowej rejestracji aktów stanu cywilnego, rejestracja urodzenia dziecka odbywa się nie później niż w ciągu miesiąca od dnia jego urodzenia, a w przypadku dziecka martwego – nie później niż trzy dni.

W sytuacji, gdy rodzice nie zwrócą się w wyznaczonym terminie do ukraińskiego urzędu stanu cywilnego, rejestracja dziecka odbywa się zgodnie z art. 13 ustawy Ukrainy o państwowej rejestracji aktu stanu cywilnego. Artykuł ten stanowi, iż rejestracja państwowa narodzin dziecka, które osiągnęło jeden rok, jest przeprowadzana przez organ rejestracyjny stanu cywilnego właściwego według miejsca zamieszkania dziecka na wniosek rodziców lub innych zainteresowanych osób, jeżeli istnieją dokumenty potwierdzające urodzenie dziecka i

pobyt pod nadzorem zakładu opieki zdrowotnej oraz zaświadczenie z miejsca zamieszkania dziecka. Aby zapobiec sytuacji podwójnej rejestracji, organ stanu cywilnego weryfikuje, czy narodziny dziecko nie zarejestrowano wcześniej. W przypadku braku dokumentów potwierdzających narodziny dziecka państwowa rejestracja urodzenia dziecka odbywa się na podstawie orzeczenia sądu stwierdzającego fakt urodzenia.

Jeśli dziecko ukończyło 16 lat, państwowa rejestracja jego urodzenia może zostać przeprowadzona na jego osobisty wniosek wraz z okazaniem paszportu.

Rejestracja urodzenia dziecka, którego rodzice mieszkają lub czasowo przebywają za granicą, jest możliwa poprzez kontakt z misjami dyplomatycznymi lub urzędami konsularnymi Ukrainy.

5.2. Paszport wewnętrzny obywatela Ukrainy

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów Ukrainy nr 302 z dnia 25 marca 2015 r. każdy obywatel Ukrainy, który ukończył 14 lat, jest obowiązany uzyskać paszport obywatela Ukrainy (dalej - paszport wewnętrzny).

Okres ważności wydanego paszportu wewnętrznego zależy od wieku osoby: dziecko uzyskuje paszport z okresem ważności 4 lata, osoba dorosła - 10 lat.

Rada Ministrów Ukrainy przyjęła Rozporządzenie nr 678 z dnia 10 czerwca 2022 r., zatwierdzające projekt w sprawie wydania paszportu wewnętrznego i paszportu zagranicznego obywatelom Ukrainy przebywającym za granicą. Projekt przewiduje, że przyjmowanie dokumentów do wydania paszportu wewnętrznego i zagranicznego obywatelom Ukrainy przebywającym poza Ukrainą będzie prowadzone przez odrębne wydziały przedsiębiorstwa państwowego „Dokument” zlokalizowane poza granicami Ukrainy, należące do sfery zarządzania Państwowej Służby Migracyjnej Ukrainy.

W przedsiębiorstwie państwowym „Dokument” obywatele Ukrainy mogą jednocześnie ubiegać się o paszport wewnętrzny i paszport zagraniczny. Z usługi mogą korzystać osoby, które ukończyły 14 rok życia.

5.3. Paszport zagraniczny obywatela Ukrainy

Ukraiński paszport zagraniczny jest dokumentem potwierdzającym tożsamość i obywatelstwo ukraińskie oraz uprawniającym do wyjazdu i wjazdu na Ukrainę.

Rodzice przebywające poza terytorium Ukrainy mogą ubiegać się o paszport zagraniczny dla małoletniego w przedsiębiorstwie państwowym „Dokument” zlokalizowanym poza granicami Ukrainy.

Przy rejestracji i wydawaniu dokumentów dziecku musi towarzyszyć jedno z rodziców bądź opiekun prawny. Od 12 roku życia obecność dziecka jest obowiązkowa.

5.4. Przedłużenie okresu ważności paszportu zagranicznego obywatela Ukrainy

W związku z niemożnością przygotowywania dokumentów paszportowych w czasie działań wojennych na Ukrainie, okres ważności paszportu zagranicznego obywatela Ukrainy może zostać przedłużony.

W celu przedłużenia ważności paszportu zagranicznego należy osobiście skontaktować się z Wydziałem Konsularnym Ambasady i złożyć niezbędne dokumenty.

Wniosek o przedłużenie okresu ważności paszportu zagranicznego należy złożyć nie wcześniej niż 2 miesiące przed upływem terminu jego ważności.

W przypadku przedłużenia okresu ważności paszportu zagranicznego dziecka do lat 16, jego obecność w Wydziale Konsularnym Ambasady nie jest obowiązkowa.

W celu przedłużenia okresu ważności paszportu zagranicznego dziecka w wieku od 16 do 18 lat wniosek o przedłużenie tego okresu składa dziecko osobiście lub jego rodzic bądź opiekun prawny.

Na podstawie wyników weryfikacji tożsamości urzędnik konsularny przedłuża ważność paszportu zagranicznego do 5 lat (dla osób poniżej 16 roku życia - na 4 lata). W tym celu na stronach 2-5 paszportu zagranicznego umieszcza się oznaczenie „Okres ważności paszportu został przedłużony do ____ . ____ . ____ roku.”

5.5. Wprowadzanie informacji o dzieciach do paszportów zagranicznych rodziców obywateli Ukrainy

W celu wpisania informacji o dziecku do lat 16 w paszporcie zagranicznym jednego z rodziców bądź opiekuna prawnego należy osobiście skontaktować się z Konsulatem Ukrainy w Polsce i złożyć niezbędne dokumenty.

Na podstawie wyników weryfikacji tożsamości urzędnik konsularny wpisuje informacje o dziecku na stronach 2-5 paszportu zagranicznego jednego z rodziców bądź opiekuna prawnego, wkleja kartę ze zdjęciem dziecka na dowolnej wolnej stronie i pieczętuje ją.

Obecność dziecka podczas wprowadzania informacji o dzieciach do paszportów zagranicznych rodziców nie jest obowiązkowa.

6. Kto może zostać opiekunem tymczasowym?

Opiekunem tymczasowym może zostać osoba dorosła, bez względu na obywatelstwo, tytuł pobytowy w RP czy znajomość języka polskiego. Stopień pokrewieństwa również nie jest warunkiem koniecznym do ustanowienia opieki, jednakże sąd, zgodnie z Ustawą, przede wszystkim wyznacza opiekuna spośród krewnych lub innych zaufanych osób.

Inaczej wygląda sytuacja dzieci, gdy nie ma kandydata na opiekuna tymczasowego. W takim przypadku sąd zwróci się do jednostki pomocy społecznej, która w terminie 48 godzin wskaże takiego kandydata.

Pierwszym warunkiem formalnym dla kandydata na opiekuna jest odpowiedni wiek - aby móc sprawować opiekę, kandydat na opiekuna musi mieć przynajmniej 18 lat. Do pozostałych kryteriów należy zaliczyć: pełną zdolność do czynności prawnych, brak pozbawienia praw publicznych, jak również praw rodzicielskich, brak skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności albo za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby lub przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim oraz brak orzeczenia wobec kandydata zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi, lub obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu. Weryfikacja przez sąd spełniania wszystkich ww. warunków daje gwarancję prawidłowej opieki nad dzieckiem.

7. Jak można zostać opiekunem tymczasowym?

Procedura ustanowienia opieki czasowej jest procedurą sformalizowaną. Postępowanie wszczyna się na wniosek lub też z urzędu, gdy sąd podejmie informację o małoletnim bez opieki.

Wniosek o ustanowienie opieki musi zawierać dane, odnoszące się w pierwszej kolejności do osoby opiekuna, a konkretnie: imię i nazwisko wnioskodawcy, jego adres zamieszkania, numer telefonu lub adres poczty elektronicznej, seria i numer dokumentu tożsamości. Dane dotyczące dziecka obejmują m.in. jego imię i nazwisko, płeć, datę i miejsce urodzenia, imiona i nazwiska rodziców, jego adres zamieszkania, rodzaj oraz serię i numer dokumentu tożsamości, jeżeli występuje. Poza tym, we wniosku musi być wskazany sąd, do którego sprawa jest kierowana.

W trakcie sprawy sąd może przesłuchać kandydata na opiekuna oraz dziecko, jeśli stopień dojrzałości dziecka na to pozwala. Dodatkowo sąd może zlecić przeprowadzenie wywiadu środowiskowego celem ustalenia sytuacji osobisto-rodzinnej wnioskodawcy i dziecka przebywającego pod jego opieką faktyczną.

Zasadniczo postępowanie się kończy w terminie 3 dni wydaniem postanowienia. Orzeczenie takie jest skuteczne i wykonalne z chwilą jego ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą jego wydania. Odpis postanowienia doręcza się także właściwej jednostce pomocy społecznej. Wnioskodawca, ani dziecko lub jego rodzice nie są obciążeni kosztami sądowymi, wszystkie wydatki ponosi Skarb Państwa.

8. Podstawowe zasady ustanowienia opieki tymczasowej

Podczas ustanawiania opiekuna tymczasowego nad dzieckiem, sąd powinien kierować się dobrem oraz najlepszym interesem dziecka. Opiekun tymczasowy powinien być ustanowiony przede wszystkim spośród krewnych, powinowatych lub innych osób dających rękojmię należytego wykonywania obowiązków opiekuna. Domniemuje się, iż im bliższa jest relacja pomiędzy dzieckiem a osobą opiekuna, tym większa pewność, że obowiązki opiekuna tymczasowego będą wypełniane w sposób rzetelny.

Sąd podejmując decyzję o opiece tymczasowej powinien ocenić indywidualną sytuację dziecka i jego potrzeby, w tym wiek, rozwój umysłowy i stan psychiczny. Ponadto, dziecko musi być informowane o stosowanych wobec niego procedurach w zrozumiałym dla niego języku.

Zgodnie z zasadą szybkiego postępowania, sprawa o ustanowienie opieki zostaje rozpoznana przez Sąd bezzwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia wpływu do sądu wniosku lub powzięcia informacji o konieczności ustanowienia opiekuna tymczasowego. Sprzyja to szybkiemu i sprawnemu rozwiązaniu sytuacji dzieci bez opieki.

Postępowanie o ustanowienie opiekuna tymczasowego może być wszczęte na wniosek lub z urzędu. O ile zasadniczym trybem rozpoczęcia postępowania jest wszczęcie na wniosek kandydata na opiekuna, należy również podkreślić możliwość zainicjowania procedury przez sąd nawet w sytuacji braku takiego wniosku - w przypadku podjęcia odpowiedniej informacji o dziecku bez opieki osoby dorosłej.

Kandydat na opiekuna tymczasowego składa oświadczenie, że wobec niego nie zachodzą okoliczności, wymienione w art. 148 § 1 i 1a ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Do tych okoliczności należą m.in.: pozbawienie władzy rodzicielskiej, skazanie za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności albo za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby lub przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, orzeczenie zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi, lub obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu.

Wyżej wymienione oświadczenie składane jest pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Zawarcie w nim klauzule następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.” zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Należy podkreślić, że sąd działając w interesie dziecka, przesłuchuje kandydata na opiekuna tymczasowego i osobę sprawującą faktyczną pieczę nad małoletnim oraz wysłuchuje małoletniego, jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala, uwzględniając w miarę możliwości jego rozsądne życzenia co do wyboru opiekuna. Owo przesłuchanie ma na celu ustalenie związku pomiędzy małoletnim a opiekunem, tak, aby ustanowienie osoby opiekuna korzystnie wpływało na rozwój dziecka.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli kandydat na opiekuna tymczasowego sprawuje już faktyczną pieczę nad małoletnim, a okoliczności sprawy nie budzą wątpliwości co do prawidłowego wykonywania tej pieczy i dobro małoletniego się temu nie sprzeciwia,

sąd może ograniczyć postępowanie dowodowe wyłącznie do dowodów z dokumentów i rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym. Przykładem takiego szczególnie uzasadnionego przypadku może służyć wniosek na ustanowienie opieki złożonym przez bliskiego członka rodziny, pod którego faktyczną opieką pozostaje dziecko.

9. Jakie obowiązki ma opiekun tymczasowy?

Celem instytucji opieki tymczasowej jest sprawowanie należytej opieki nad małoletnim, który przyjechał z Ukrainy w związku z działaniami wojennymi bez osoby dorosłej odpowiedzialnej za nią zgodnie z prawem Rzeczypospolitej Polskiej. Należyta opieka polega na pełnej zaufania relacji opiekuna z dzieckiem, co obejmuje przede wszystkim podjęcia decyzji zgodnych z najlepszym interesem dziecka.

Zgodnie z Ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy, opiekun tymczasowy reprezentuje oraz sprawuje pieczę nad osobą dziecka i jego majątkiem, o ile przy ustanowieniu opieki zakresu jego praw i obowiązków nie określono inaczej.

Reprezentacja interesów dziecka zaczyna się od momentu przybycia dziecka do Polski. Wtedy powstaje pytanie legalizacji jego pobytu, np. rejestracja ochrony czasowej. W świetle ustawy, osoba korzystająca z ochrony czasowej musi złożyć wniosek o nadaniu numeru PESEL w terminie 30 dni od dnia przybycia na terytorium Rzeczypospolitej Polski. Wyjątkowo numer PESEL może być nadany z urzędu. Z uwagi na to, że dziecko nie ma zdolności do czynności prawnych lub ma ograniczoną zdolność i nie może samodzielnie reprezentować swoich interesów przed organami administracji publicznej, w imieniu dziecka wniosek taki może złożyć opiekun tymczasowy, a nawet osoba sprawująca faktyczną pieczę nad dzieckiem.

Do obowiązków opiekuna czasowego należy również towarzyszenie i reprezentowanie małoletniego w innych postępowaniach z organami administracji publicznej i sądami. Jest to konieczne ze względu na potrzebę wsparcia prawnego i informacyjnego, zapewnienie komfortu i bezpieczeństwa.

Oprócz tego, po stronie opiekuna leży zapewnienie dziecku zakwaterowania i wyżywienia. Owo zakwaterowanie i wyżywienie musi być odpowiednie, uwzględniać stan psychiczny i zdrowotny oraz rozwój małoletniego. Ustawa nie zobowiązuje opiekuna do zamieszkiwania razem z dzieckiem, jednakże opiekun tymczasowy jest odpowiedzialny za warunki pobytu

dziecka, niezależnie gdzie dziecko przebywa: u dorosłych krewnych, w ośrodku recepcyjnym czy np. w bursie.

Prawo polskie statuuje obowiązek szkolny i nauki do 18 roku życia. Oznacza to, że, co do zasady, każde dziecko zobligowane jest do rozpoczęcia i kontynuacji nauki w szkole podstawowej i średniej. Obowiązek szkolny dotyczy również dzieci z Ukrainy, które przyjechały do Polski w związku z konfliktem zbrojnym. Opiekun tymczasowy musi podjąć odpowiednie kroki do spełnienia powyższego obowiązku, np. zapisanie dziecka do szkoły polskiej czy też dopilnowanie jakości nauki zdalnej w szkole ukraińskiej. Dodatkowo niezbędne jest zapewnienie dostępu do nauki języka polskiego.

Opieka medyczna jest jednym z najważniejszych czynników prawidłowego funkcjonowania dziecka. Jako osoba korzystająca z ochrony czasowej w Rzeczypospolitej Polskiej, dziecko jest uprawnione do bezpłatnej pomocy medycznej, z wyłączeniem leczenia uzdrowskiego i rehabilitacji uzdrowskowej, a także podania produktów leczniczych wydawanych w ramach programów polityki zdrowotnej ministra właściwego do spraw zdrowia. Dotyczy to placówek medycznych, które zawarły odpowiednią umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia. Po stronie opiekuna tymczasowego leży obowiązek zapewnienia należytej opieki zdrowotnej, obejmującej w szczególności wizyty okresowe u lekarza rodzinnego, leczenie dziecka w przypadku zachorowań lub też kontynuacja leczenia w sytuacji istnienia chorób przewlekłych, badania profilaktyczne i kontrolne.

Oprócz obowiązku dbania o zdrowie fizyczne dziecka, na obowiązek opiekuna tymczasowego składa się dbanie o zdrowie psychiczne małoletniego, aby dziecko było w stanie odnaleźć się w nowych warunkach.

Kontakt z rodziną, co do zasady, sprzyja komfortowi i rozwojowi dziecka, dlatego też ważne jest zapewnienie takiego kontaktu z krewnymi. Zadaniem opiekuna czasowego jest zapewnienie możliwości komunikacji, a w razie braku informacji o miejscu pobytu rodziców - zainicjowanie odpowiedniej procedury celem odnalezienia najbliższej rodziny.

Warto zaznaczyć, iż w razie potrzeby podjęcia decyzji odnośnie małoletniego w sprawach wykraczających poza codzienną aktywność małoletniego wymagane jest zezwolenie sądu opiekuńczego. Powodem ku temu jest to, że opiekun tymczasowy reprezentuje dobro dziecka, ale osobami uprawnionymi do sprawowania władzy rodzicielskiej nadal pozostają rodzice albo opiekunowie prawni ustanowieni zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa. Sąd pełni rolę organu nadzorującego wybory w ważniejszych sprawach dotyczących osoby

lub majątku małoletniego, a więc może udzielić zgody bądź odmówić podjęcia określonej decyzji przez opiekuna tymczasowego. Do spraw wykraczających poza codzienną aktywność dziecka należy w szczególności: wyjazd za granicę Polski, przeprowadzenie operacji medycznej, przyjęcie spadku na terytorium RP, itd.

10. Obowiązek szkolny a dzieci z Ukrainy

W Polsce każde dziecko w wieku od 7 do 18 lat jest objęte obowiązkiem szkolnym, więc musi chodzić do szkoły. Ponadto, dziecko w wieku 6 lat musi odbyć roczne przygotowanie przedszkolne.

Powyższe obowiązki są niezależne od statusu pobytowego dziecka, statusu jego rodziców lub innych opiekunów. Dziecko nie tylko może, ale też musi chodzić do szkoły bez względu na to, czy ono czy też jego rodzice lub opiekunowie mają zezwolenie na pobyt, czy też ich pobyt jest uważany za nielegalny.

Uwaga! Dzieci, które uciekły do Polski z powodu wojny w Ukrainie i korzystają w Polsce z ochrony czasowej (są beneficjentami tak zwanej specustawy) nie mają obowiązku chodzenia do szkoły lub odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego, jeśli będąc w Polsce uczą się zdalnie w ramach ukraińskiego systemu oświaty. W takim jednak przypadku rodzic lub opiekun dziecka ma obowiązek złożyć oświadczenie o tym, że dziecko uczy się zdalnie w ukraińskiej szkole. Oświadczenie należy złożyć w gminie właściwej ze względu na miejsce pobytu dziecka.

Od 1 września 2023 roku dyrektorzy szkół podstawowych oraz gminy będą miały dostęp do specjalnego systemu i rejestru danych, na podstawie którego będą mogły weryfikować spełnianie ww. obowiązków.

Jeżeli dziecko nie wykonuje obowiązku szkolnego (nie chodzi do szkoły lub jego nieusprawiedliwiona nieobecność w okresie jednego miesiąca jest na poziomie co najmniej 50% zajęć) na rodziców może zostać nałożona grzywna. Nadto, w niektórych przypadkach szkoła może też skierować zawiadomienie do sądu rodzinnego, celem wglądu w sytuację rodzinną małoletniego.

Jeśli rodzice lub opiekunowie podejmują kroki związane z tym, żeby dziecko chodziło do szkoły, lecz te z różnych przyczyn są nieskuteczne warto na bieżąco informować o tym szkołę i podjąć działania wychowawcze we współpracy ze szkołą.

Uczniowie z zagranicy są z urzędu przyjmowani do szkoły podstawowej w swoim obwodzie terytorialnym (a więc do szkoły położonej najbliżej wedle miejsca zamieszkania). Można jednak zapisać się do innej szkoły, jeśli inna szkoła dysponuje wolnymi miejscami.

Aby zapisać dziecko do I klasy szkoły podstawowej rodzice powinni jedynie złożyć odpowiednie zgłoszenie. Zapisanie dziecka do klasy II-VIII odbywa się nie tylko na podstawie samego zgłoszenia ale też dalszych dokumentów – świadectw potwierdzających ukończenie danego etapu edukacji za granicą. Pozwala to zakwalifikować ucznia do konkretnej klasy. Kwalifikując ucznia do konkretnej klasy dyrektor szkoły może także przeprowadzić test predyspozycji językowych (aby zweryfikować znajomość języka polskiego), jak i uwzględnić wiek ucznia lub opinię rodzica albo pełnoletniego ucznia wyrażoną w formie ustnej lub pisemnej. Jeżeli uczeń nie może przedłożyć dokumentów pozwalających na zakwalifikowanie do danej klasy/na dany semestr dyrektor przeprowadza rozmowę kwalifikacyjną. W rozmowie mogą też uczestniczyć nauczyciele. Jeżeli uczeń nie zna w wystarczającym stopniu języka polskiego podczas rozmowy należy zapewnić tłumaczenie.

Uczniowie z zagranicy, którzy nie znają języka polskiego albo znają go w stopniu niewystarczającym mają prawo do organizowanej przez organ prowadzący szkołę dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego, maksymalnie przez okres 24 miesiące. Lekcje polskiego mogą być prowadzone indywidualnie lub w grupach, w wymiarze nie mniej niż 2 godziny lekcyjne tygodniowo.

W tej sytuacji uczniowie mają również prawo również korzystać przez okres maksymalnie 12 miesięcy z pomocy osoby władającej językiem kraju pochodzenia, zatrudnionej w charakterze pomocy nauczyciela. Jest to tzw. asystent wielokulturowy, który towarzyszy uczniowi w trakcie lekcji i pomaga zrozumieć jej przebieg.

Jeżeli nauczyciel ucznia nie znającego języka polskiego (lub znającego język w stopniu niewystarczającym) stwierdzi konieczność uzupełnienia różnic programowych z danego przedmiotu w szkole mogą zostać zorganizowane zajęcia wyrównawcze w wymiarze 1 godziny lekcyjnej tygodniowo, indywidualnie lub w grupach.

W szkole może być utworzona dla uczniów z zagranicy nieznających języka polskiego osobna klasa – tzw. oddział przygotowawczy. Uczniów do oddziału przygotowawczego kwalifikuje zespół składający się z dwóch nauczycieli oraz psychologa lub pedagoga. W oddziale takim może się uczyć maksymalnie 15 uczniów. Nauczanie odbywa się wedle

ogólnych programów nauczania, dostosowanych do indywidualnych potrzeb uczniów, a w ramach tygodniowego wymiaru godzin prowadzi się naukę języka polskiego w wymiarze nie niższym niż 3 godziny tygodniowo. Zajęcia prowadzą nauczyciele poszczególnych zajęć i mogą być wspierani przez asystentów wielokulturowych. W oddziałach przygotowawczych mogą uczyć się wspólnie uczniowie różnych klas.

Przemoc w szkole - dowiedz się więcej na temat przeciwdziałania przemocy w szkole z naszego poradnika:

<https://www.pomocprawna.org/przemoc-fizyczna-i-psychiczna-wobec-uczniow-z-ukrainy-poradnik-dla-uczniow-rodzicow-i-nauczycieli>

11. Opieka medyczna i psychologiczna

Na podstawie Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terenie tego państwa, dziecko jako osoba objęta ochroną czasową jest uprawnione do opieki medycznej na analogicznych zasadach, jakie przysługują ubezpieczonym. Opieka ta obejmuje bezpłatne świadczenia medyczne, refundację leków i zaopatrzenie w wyroby medyczne, z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego i rehabilitacji uzdrowiskowej. Świadczenia medyczne udzielane są przez świadczeniodawców, na podstawie umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, oraz przez apteki, na podstawie umów na realizację recept, zawartych z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Opieka medyczna dla osób uprawnionych z Ukrainy jest finansowana przez budżet państwa za pośrednictwem Narodowego Funduszu Zdrowia. W ramach przyznanego dostępu na podstawie Ustawy osoby z Ukrainy nie ponoszą kosztów.

Dzieciom, które wyjechały z Ukrainy z powodu wojny, przysługuje regularna i specjalistyczna opieka zdrowotna na takich samych warunkach jak dzieciom krajowym. Zadaniem rodzica lub opiekuna tymczasowego jest zapewnienie małoletniemu dostępu do usług medycznych, w tym medycyny zdrowia fizycznego i psychologicznego.

Ważne jest podkreślenie, iż pacjent, który nie ukończył 18 roku życia, jest małoletni i nie ma prawa do samodzielnego podejmowania decyzji dotyczących jego zdrowia. Co do zasady leczenie i badanie takiego pacjenta nie może zostać podjęte bez zgody jego rodzica lub opiekuna tymczasowego. Z tego powodu rodzic lub opiekun tymczasowy musi towarzyszyć dziecku podczas wizyty u lekarza.

12. Brak kontaktu z rodziną dziecka

Małoletnie dzieci bez opieki, które się znajdują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i straciły kontakt z rodzicami, mogą skorzystać z pomocy Krajowego Biura Informacji i Poszukiwań Polskiego Czerwonego Krzyża, który prowadzi działa poszukując na wniosek rodzin osób zaginionych w czasie wojny.

W przypadku braku kontaktu z rodzicami, opiekun tymczasowy może zainicjować poszukiwanie rodziny dziecka, jeśli to jest zgodne z interesem dziecka.

W odpowiedzi na konflikt zbrojny w Ukrainie Krajowe Biuro Informacji i Poszukiwań PCK może pomóc w odnalezieniu następujących kategorii zaginionych członków rodziny:

- Członkowie rodziny służący w wojsku, którzy zostali wzięci do niewoli przez stronę przeciwną (jeńcy wojenni) lub są cywilami i zostali zatrzymani.
- Członkowie rodziny służący w wojsku, którzy zaginęli bez wieści i nie ma o nich dalszych informacji.
- Członkowie rodziny, którzy zmarli lub są uważani za zmarłych, i o których: rodzina ma wiedzę o ich śmierci, ale nie ma informacji, gdzie znajduje się ciało; rodzina ma wiedzę o śmierci i wie, gdzie znajduje się ciało, ale potrzebuje pomocy, aby je odzyskać.
- Członkowie rodziny osoby cywilnej, o których losie i/lub miejscu pobytu nie ma informacji w związku z obecnym konfliktem zbrojnym.

Osoba może się zgłosić osobiście do głównej siedziby PCK w Warszawie (Warszawa 00-561, ul. Mokotowska 14) lub też do każdej innej placówki PCK (np. Kraków, ul. Studencka 19), napisać e-mail: tracing.service@pck.pl, biuro.poszukiwan@pck.pl lub zadzwonić tel. +48 22 326 12 64, +48 22 326 12 61, tel. PCK w Krakowie +48 800 088 136, +48 221 520 620.

13. Jakie świadczenia przysługują opiekunom tymczasowym i jak je uzyskać?

Osoby, które pełnią funkcję opiekuna tymczasowego dla dziecka z Ukrainy odpowiadają za to dziecko zgodnie z prawem obowiązującym w Polsce. Oznacza to, że ustanowieni przez sąd opiekunowie ponoszą również odpowiedzialność za zapewnienie dziecku odpowiednich

warunków mieszkalnych, wyżywienia i opieki. Polskie przepisy przewidują jednocześnie szereg świadczeń, z których mogą korzystać opiekunowi tymczasowi. Oto one:

13.1. Świadczenie 500 plus (ZUS)

Wniosek należy złożyć przez internet, korzystając z:

- Platformy Usług Elektronicznych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – <https://www.zus.pl/portal/logowanie.npi>
- portalu Empatia – <https://empatia.mpips.gov.pl/>
- bankowości elektronicznej

13.2. Program „Dobry start” – 300 zł dla dzieci rozpoczynających rok szkolny

Wniosek należy złożyć przez internet, korzystając z:

- Platformy Usług Elektronicznych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – <https://www.zus.pl/portal/logowanie.npi>
- portalu Empatia – <https://empatia.mpips.gov.pl/>
- bankowości elektronicznej

13.3. Zasiłek rodzinny – 95 zł na dziecko w wieku 0-5l/ 124 zł dla dziecka w wieku 6-18

13.4. Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego – 100 zł

Co do zasady przyznanie zasiłku rodzinnego i dodatku jest uzależnione od kryterium dochodowego w rodzinie, jednakże w przypadku opiekuna tymczasowego urząd powinien wziąć pod uwagę tylko dochód dziecka

Wniosek można złożyć:

- za pośrednictwem portalu empatia <https://empatia.mpips.gov.pl/> lub
- osobiście w Krakowskim Centrum Świadczeń, ul. Stachowicza 24 lub os. Zgody 2

13.5. Jednorazowe świadczenie 300 zł dla ob. Ukrainy (MOPS)

Wnioski o jednorazowe świadczenie 300+ należy składać w najbliższej swojej miejsca zamieszkania filii Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Właściwą filię można znaleźć korzystając z wyszukiwarki znajdującej się na stronie MOPS https://mops.krakow.pl/212366,artykul,znajdz_filie.html

14. Nadzór i opieka MOPS nad sprawowaniem opieki tymczasowej

Po ustanowieniu opieki nad dzieckiem, opiekunowi tymczasowemu zostają powierzone pewne prawa i obowiązki. Jednak, należy zauważyć, że ustawodawca przewiduje w Ustawie specjalny tryb i organy nadzoru, które będą wykonywać te czynności.

Takimi organami, które będą wykonywać nadzór nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego są: ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych – w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych albo inna jednostka organizacyjna wskazana przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta właściwe ze względu na miejsce pobytu małoletniego.

Podstawowym celem działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest wsparcie przy sprawowaniu przez wyżej wymienione jednostki nadzoru nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego wyznaczonego dla małoletnich, w tym dla małoletnich, które przed przybyciem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej byli umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy i przybyli wraz z osobą sprawującą nad nimi tę pieczę.

Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie swoich uprawnień powinien zatrudnić osobę do pomocy w sprawowaniu opieki nad dziećmi. Taka osoba zatrudnia się do pomocy opiekunowi tymczasowemu, który ma pod opieką więcej niż 15 dzieci. Osoba zatrudnia się na podstawie umowy o pracę lub umowy zlecenia, realizowanych w wymiarze co najmniej 40 godzin w tygodniu, na każdą grupę 15 małoletnich, liczoną począwszy od 16. małoletniego.

Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, biorąc pod uwagę wiek małoletnich lub stan ich zdrowia, może zatrudnić dodatkową osobę do pomocy w sprawowaniu opieki.

Ważnym elementem nadzoru nad pełnieniem obowiązków przez opiekuna jest prowadzenie ewidencji małoletnich (zwanej dalej "ewidencja małoletnich") obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Polski bez opieki osoby sprawującej faktyczną pieczę nad nimi, oraz małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Polski, a przed przybyciem byli umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy.

Informację, która mieści się w "ewidencji małoletnich", a zwłaszcza o sytuacji opiekuńczej małoletniego, w tym wskazanie informacji o ustanowieniu opiekuna tymczasowego - wprowadza, aktualizuje i usuwa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

15. Gdzie szukać pomocy dla dziecka z Ukrainy?

Dziecko, jak każda inna osoba, ma swoje potrzeby i prawa zagwarantowane przez prawo. W sytuacji pojawienia się pytań lub wątpliwości, warto wiedzieć, gdzie można się zwrócić celem uzyskania pomocy.

Jeśli jesteś opiekunem tymczasowym bądź osoba dorosłą, nie mającą pod opieką dzieci, a chcesz uzyskać profesjonalną pomoc w pytaniach dotyczących dzieci, dzwoń pod numer **116 111**. Jest to telefon zaufania dla dzieci i młodzieży prowadzony od 11 lat przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę. Infolinia jest czynna przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu, prowadzone są dyżury równie w języku ukraińskim i rosyjskim. Połączenie jest bezpłatne.

Kolejną infolinią pomocy jest **800 100 100** - bezpłatna i anonimowa pomoc telefoniczna i online dla rodziców i nauczycieli w sprawach bezpieczeństwa dzieci. Linia czynna od poniedziałku do piątku, w godzinach 12.00-15.00.

Rzecznik Praw Dziecka prowadzi dziecięcy telefon zaufania - **800 12 12 12**, dzięki czemu dzieci i dorośli mogą uzyskać bezpłatne i profesjonalne wsparcie psychologiczne. Infolinia jest czynna całodobowo, 7 dni w tygodniu. Rzecznik Praw Dziecka uruchomił również czat internetowy, gdzie dyżury pełnią eksperci z zakresu prawa, spraw socjalnych, edukacji i wychowania oraz ochrony zdrowia.

Jeśli sprawa dotyczy przemocy w rodzinie, dzwoń pod numer Niebieskiej Linii prowadzonej przez Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia" - **800 120 002**. Ofiara przemocy lub też jej świadek, dzwoniąc pod ten numer, uzyska wsparcie, pomoc psychologiczną, informacje o możliwościach uzyskania pomocy najbliższej miejsca zamieszkania.

Różnorodne organizacje pozarządowe, fundacje i stowarzyszenia udzielają pomocy informacyjnej, prawnej i psychologicznej dla osób w sytuacjach kryzysowych. Sprawdź, jakie organizacje działają w twojej okolicy.

Jeśli dziecko doznaje przemocy fizycznej lub psychicznej w szkole czy przedszkolu, można skorzystać z pomocy nauczyciela, dyrektora placówki bądź psychologa szkolnego czy przedszkolnego. Osoby odpowiedzialne za dobrostan dziecka podczas gdy przebywa na terytorium tych placówek są zobowiązane do wyjaśnienia sprawy tak, aby problem został rozwiązany, a dziecko nie doznało krzywdy.

W sytuacjach nagłych wymagających interwencji służb ratunkowych, należy dzwonić pod Numer alarmowy **112**. Do takich sytuacji należą w szczególności: zagrożenie życia, zdrowia i bezpieczeństwa, zagrożenia mienia i środowiska, zagrożenia czyjejś wolności, przestępstw lub zakłócania porządku publicznego, kiedy niezbędne jest natychmiastowe działanie Policji, Państwowej Straży Pożarnej lub Państwowego Ratownictwa Medycznego.

Jeśli potrzebujesz pomocy prawnej to możesz zwrócić się do Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć. Centrum prowadzi dodatkowe punkty pomocy prawnej, w których osoby z Ukrainy mogą otrzymać informację w języku ukraińskim i rosyjskim. Oferowana pomoc prawna dotyczy również osób przybywających z Ukrainy, które nie mają ukraińskiego obywatelstwa - bezpaństwowcom i obywatelom państw trzecich. W sprawach o ustanowieniu opieki tymczasowej nad dziećmi z Ukrainy Centrum zapewnia wsparcie przy przygotowywaniu wniosku i reprezentację przed sądem przez adwokata lub radcę prawnego.

Aktualną listę naszych punktów znajdziesz na stronie www.pomocprawna.org

Infolinia dla uchodźców z Ukrainy: +48 725 449 374

Infolinia w sprawach małoletnich dzieci z Ukrainy: +48 725 449 356

Infolinie są czynne od poniedziałku do piątku od 9:00 do 15:00, obsługiwane w języku ukraińskim, rosyjskim i polskim.

16. Algorytm dla opiekuna tymczasowego

Podsumowując całą lekturę dotyczącą ustanowienia opieki tymczasowej nad dziećmi z Ukrainy, niżej zamieszczamy krótki algorytm dla opiekuna tymczasowego:

1. Opiekujesz się faktycznie dzieckiem z Ukrainy? Jeśli tak, następnym krokiem jest dla Ciebie.
2. Czy dziecko ma PESEL? Jeśli nie, udaj się do urzędu miasta właściwego według miejsca zamieszkania dziecka i poproś o nadanie numeru PESEL dla dziecka. Pamiętaj, iż każdy obywatel Ukrainy, który przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi w Ukrainie i zamierza pozostać na terytorium RP jest zobowiązany do nabycia numeru PESEL. Po nabyciu PESEL, możesz przejść do następnego kroku.
3. Udaj się do sądu rejonowego właściwego według miejsca zamieszkania dziecka, poproś o wniosek na ustanowienie opieki tymczasowej, który uzupełnisz na podstawie dokumentów potwierdzających tożsamość Twoją i dziecka. Przykład wniosku znajdziesz w załącznikach do tego podręcznika.
4. Po przyjęciu wniosku, sąd proceduje nad sprawą, po czym wydaje orzeczenie o przyznaniu opieki lub odmowę w przyznaniu opieki. Jeśli na podstawie tego orzeczenia przyznano Ci opiekę, następnym krokiem jest dla Ciebie.
5. Złóż wniosek o świadczenie wychowawcze (500+) do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Opiekun tymczasowy na podstawie orzeczenia sądu jest uprawniony do złożenia wniosku o to świadczenie.
6. Zapisz dziecko do szkoły. Pamiętaj, iż w Polsce istnieje obowiązek szkolny dla wszystkich dzieci, co oznacza, że nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18. roku życia.
7. Zgłoś dziecko do lekarza lub psychologa, jeśli istnieje potrzeba zapewnienia mu pomocy medycznej i psychologicznej. Zadbaj o zdrowie dziecka, przebywającego pod twoją opieką i pamiętaj, iż osoby, który przyjechały do RP po 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi na terytorium Ukrainy mają dostęp do publicznej opieki zdrowotnej na zasadach nieodpłatnych.

8. Skontaktuj się z rodzicami lub krewnymi dziecka i powiadom o ustanowieniu opieki tymczasowej.

17. Załączniki 1

1. Wniosek o ustanowieniu opieki tymczasowej w języku polskim

(wpisać miasto), dnia r.

Wnioskodawca:

.....

(imię i nazwisko/ nazwa)

.....

(Pesel – jeżeli został nadany)

.....

(adres zamieszkania lub pobytu albo siedziby)

.....

(nr telefonu/adres poczty elektronicznej)

.....

(adres do korespondencji)

Wniosek wolny od opłaty

(art. 25 ust. 18 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy)

¹<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-dotyczace-opiekuna-tymczasowego--w-wersjach-jezykowych-polskiej-i-ukrainskiej>

w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa)

Sąd Rejonowy

W

(właściwy według miejsca pobytu małoletniego)

WNIOSEK O USTANOWIENIE OPIEKUNA TYMCZASOWEGO

Wnoszę o ustanowienie opiekuna tymczasowego dla małoletniego/niej/nich obywatela/ki/li Ukrainy, który/a/rzy przybył/ła/li na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa/małoletniego obywatela Ukrainy posiadającego Kartę Polaka, który wraz z najbliższą rodziną z powodu działań wojennych przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

1. (imię i nazwisko), syna/córki i
z domu (imiona i nazwiska rodziców oraz nazwisko rodowe matki bądź
informacja, że nie są znane), urodzonego/ej w (data i
miejsce urodzenia), zamieszkałego/ej (adres
zamieszkania lub pobytu), legitymującego/ej się (rodzaj,
seria i numer dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy przez małoletniego,
jeżeli występuje), Pesel(w przypadku nadania numeru Pesel małoletniemu),

2. (imię i nazwisko), syna/córki i
z domu (imiona i nazwiska rodziców oraz nazwisko rodowe matki bądź
informacja, że nie są znane), urodzonego/ej w (data i
miejsce urodzenia), zamieszkałego/ej (adres
zamieszkania lub pobytu), legitymującego/ej się (rodzaj,
seria i numer dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy przez małoletniego,
jeżeli występuje), Pesel(w przypadku nadania numeru Pesel małoletniemu),

3. (imię i nazwisko), syna/córki i
z domu (imiona i nazwiska rodziców oraz nazwisko rodowe matki bądź

informacja, że nie są znane), urodzonego/ej w (data i miejsce urodzenia), zamieszkałego/ej (adres zamieszkania lub pobytu), legitymującego/ej się (rodzaj, seria i numer dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy przez małoletniego, jeżeli występuje), Pesel(w przypadku nadania numeru Pesel małoletniemu),

4. (imię i nazwisko), syna/córki i z domu (imiona i nazwiska rodziców oraz nazwisko rodowe matki bądź informacja, że nie są znane), urodzonego/ej w (data i miejsce urodzenia), zamieszkałego/ej (adres zamieszkania lub pobytu), legitymującego/ej się (rodzaj, seria i numer dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy przez małoletniego, jeżeli występuje), Pesel(w przypadku nadania numeru Pesel małoletniemu),

5. (imię i nazwisko), syna/córki i z domu (imiona i nazwiska rodziców oraz nazwisko rodowe matki bądź informacja, że nie są znane), urodzonego/ej w (data i miejsce urodzenia), zamieszkałego/ej (adres zamieszkania lub pobytu), legitymującego/ej się (rodzaj, seria i numer dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy przez małoletniego, jeżeli występuje), Pesel(w przypadku nadania numeru Pesel małoletniemu),

6. (...)

Jako kandydata na opiekuna tymczasowego dla ww. małoletniego/ej/nich wskazuję: (imię i nazwisko kandydata), urodzonego/ej w (data i miejsce urodzenia), zamieszkałego/ej (adres zamieszkania lub pobytu), legitymującego/ej się (seria, numer dokumentu tożsamości), Pesel..... (w przypadku posiadania), (stopień pokrewieństwa albo powinowactwa kandydata lub informacja o braku pokrewieństwa lub powinowactwa). / Oświadczam, że nie wskazuję kandydata na opiekuna tymczasowego.

Jednocześnie informuję, że:

a) wskazany kandydat na opiekuna tymczasowego sprawuje faktyczną pieczę nad małoletnim/nią/mi od dnia,

b) wskazany kandydat na opiekuna tymczasowego nie sprawuje faktycznej pieczy nad małoletnim/nią/mi, którą aktualnie od dnia.....(data, od której piecza jest sprawowana) sprawuje (imię i nazwisko osoby faktycznie sprawującej pieczę nad małoletnim), zamieszkały/ła (adres zamieszkania lub pobytu osoby faktycznie sprawującej pieczę nad małoletnim/nią/mi).

Oświadczam, że:

a) władam w wystarczającym stopniu językiem polskim w mowie i piśmie,

b) nie władam w wystarczającym stopniu językiem polskim oraz wnoszę o przyznanie tłumacza języka ukraińskiego.

.....

/podpis wnioskodawcy/

Załączniki:

- załącznik – oświadczenie kandydata na opiekuna tymczasowego.

2. Wniosek o ustanowieniu opieki tymczasowej w języku ukraińskim

(назва міста/села), від р.

Заявник:

.....

(ім'я та прізвище / назва)

.....

(Pesel - якщо Ви отримали)

.....

(адреса проживання або перебування або місцезнаходження)

.....

(номер телефону / адреса електронної пошти)

.....

(адреса для листування)

Звільнено від сплати збору

(ст. 25 ч. 18 закону від 12 березня 2022 р. про допомогу громадянам України

у зв'язку зі збройним конфліктом на території даної держави)

Районний суд

у

(відповідний за місцем проживання неповнолітнього)

ЗАЯВА ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ ТИМЧАСОВОГО ОПІКУНА

Подаю заяву про призначення тимчасового опікуна для неповнолітнього / -ої / -іх громадянина / -ки / -ян України, який / -а / -кі прибув / -ла / -ли на територію Польської Республіки з території України у зв'язку з військовими діями, що проводяться на території цієї держави / неповнолітнього громадянина України, який має Карту поляка, який разом з близькими родичами через військові дії прибув на територію Республіки Польща:

1. (ім'я та прізвище), ім'я батька ім'я матері дівоче прізвище (імена та прізвища батьків та дівоче прізвище матері або інформація про те, що вони не відомі), який/яка народився у (дата і місце народження), який/яка проживає (адреса проживання або перебування), який/яка посвідчує свою особу (тип, серія та номер документа, який був підставою для перетину кордону неповнолітнім, якщо наявний),

Pesel (у разі надання номера Pesel неповнолітньому),

2. (ім'я та прізвище), ім'я батька ім'я матері дівоче прізвище (імена та прізвища батьків та дівоче прізвище матері або інформація про те, що вони не відомі), який/яка народився у (дата і місце народження), який/яка проживає (адреса проживання або перебування), який/яка посвідчує свою особу (тип, серія та номер документа, який був підставою для перетину кордону неповнолітнім, якщо наявний),

Pesel (у разі надання номера Pesel неповнолітньому),

3. (ім'я та прізвище), ім'я батька ім'я матері дівоче прізвище (імена та прізвища батьків та дівоче прізвище матері або інформація про те, що вони не відомі), який/яка народився у (дата і місце народження), який/яка проживає (адреса проживання або перебування), який/яка посвідчує свою особу (тип, серія та номер документа, який був підставою для перетину кордону неповнолітнім, якщо наявний),

Pesel (у разі надання номера Pesel неповнолітньому),

4. (ім'я та прізвище), ім'я батька ім'я матері дівоче прізвище (імена та прізвища батьків та дівоче прізвище матері або інформація про те, що вони не відомі), який/яка народився у (дата і місце народження), який/яка проживає (адреса проживання або перебування), який/яка посвідчує свою особу (тип, серія та номер документа, який був підставою для перетину кордону неповнолітнім, якщо наявний),

Pesel (у разі надання номера Pesel неповнолітньому),

5. (ім'я та прізвище), ім'я батька ім'я матері дівоче прізвище (імена та прізвища батьків та дівоче прізвище матері або інформація про те, що вони не відомі), який/яка народився у (дата і місце народження), який/яка проживає (адреса проживання або перебування), який/яка посвідчує свою особу (тип, серія та номер документа, який був підставою для перетину кордону неповнолітнім, якщо наявний),

Pesel (у разі надання номера Pesel неповнолітньому),

6. (...)

Як кандидата на тимчасового опікуна для вищезгаданого неповнолітнього / -ої / -іх вказую: (ім'я та прізвище кандидата), який/яка народився у (дата і місце народження), який/яка проживає (адреса проживання або перебування), який/яка посвідчує свою особу (тип, серія та номер документа), Pesel..... (якщо наявний), (ступінь спорідненості або свояцтва кандидата або інформація про відсутність спорідненості або свояцтва). / Я заявляю, що не вказую кандидата на тимчасового опікуна.

Одночасно повідомляю, що:

а) зазначений кандидат на тимчасового опікуна здійснює фактичну опіку над неповнолітнім / -ою / -ми з дня,

б) зазначений кандидат на тимчасового опікуна не здійснює фактичну опіку над неповнолітнім / -ою / -ми, опіку на даний час здійснює від (дата, з якої здійснює опіку) (ім'я та прізвище особи, яка фактично здійснює опіку над неповнолітнім), який/яка проживає (адреса проживання або перебування особи, яка фактично здійснює опіку над неповнолітнім / -ою/-ми).

Я заявляю, що:

а) я володію польською мовою в достатній мірі – вмію розмовляти та писати,

б) я не володію польською мовою в достатній мірі і прошу надати перекладача української мови.

.....

/підпис заявника/

Додатки:

- додаток – заява кандидата на тимчасового опікуна.

3. Oświadczenie o braku przeszkód w ustanowieniu opieki tymczasowej w języku polskim

Załącznik

do wniosku o ustanowienie opiekuna tymczasowego

(wpisać miasto), dnia r.

Kandydat na opiekuna tymczasowego:

.....

(imię i nazwisko)

.....

(Pesel – jeżeli został nadany)

.....

(adres zamieszkania lub pobytu)

.....

(nr telefonu/adres poczty elektronicznej)

.....

(adres do korespondencji)

Sąd Rejonowy

W

(właściwy według miejsca pobytu małoletniego)

OŚWIADCZENIE

Oświadczam, że:

- mam pełną zdolności do czynności prawnych oraz nie zostałem/am pozbawiony/a praw publicznych,
- nie zostałem/am pozbawiony/a władzy rodzicielskiej,
- nie zostałem/am skazany/a za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności albo za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby lub przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim,
- nie orzeczono wobec mnie zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi, lub obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu.

Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

.....

/czytelny podpis wnioskodawcy/

4. Oświadczenie o braku przeszkód w ustanowieniu opieki tymczasowej w języku ukraińskim

Додаток

до заяви про призначення тимчасового опікуна

(назва міста/села), від р.

Кандидат на тимчасового опікуна:

.....

(ім'я та прізвище)

.....

(Pesel - якщо Ви отримали)

.....

(адреса проживання або перебування)

.....

(номер телефону / адреса електронної пошти)

.....

(адреса для листування)

Районний суд

у

(відповідний за місцем проживання неповнолітнього)

ЗАЯВА

Я заявляю, що:

- маю повну цивільну дієздатність і мене не позбавлено публічних прав,
- не був позбавлений/ -а батьківських прав,
- не був засуджений/ -а за злочин проти сексуальної свободи або моральності, або за умисний злочин із застосуванням насильства проти людини або злочин, вчинений на шкоду неповнолітньому або у взаємодії з ним,
- не винесено проти мене рішення про заборону здійснювати діяльність, пов'язану з вихованням, лікуванням та освітою неповнолітніх або опікою над ними, або зобов'язання утримуватися від перебування в зазначених середовищах або в місцях, заборону спілкуватися з конкретними людьми або заборону залишати вказане місце проживання без дозволу суду.

Я свідомий щодо кримінальної відповідальності за надання неправдивої інформації у заяві.

.....

/розбірливий підпис заявника/

5. Postanowienie o ustanowieniu opieki tymczasowej w języku polskim

Sygn. akt: ... Nsm

Postanowienie

(miejscowość), dnia 2022 r.

Sąd Rejonowy w Wydział Rodzinny i Nieletnich

w składzie:

Przewodniczący: sędzia

Protokolant:

po rozpoznaniu w dniu 2022 r. w.....

na rozprawie/ na posiedzeniu niejawnym

sprawy z urzędu/ z wniosku

z udziałem

o ustanowienie opiekuna tymczasowego dla małoletniego obywatela Ukrainy.....

postanawia:

na podstawie art. 25 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. *o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa* ustanowić dla małoletniego/ej obywatela/ki Ukrainy (imię i nazwisko), urodzonego/ej w(data i miejsce urodzenia), syna/córki(imiona rodziców), opiekuna tymczasowego w osobie(imię i nazwisko) urodzonego/ejw.....(data i miejsce urodzenia), syna/córki(imiona rodziców), Pesel....., (stosunek pokrewieństwa, jeżeli istnieje), celem reprezentowania oraz sprawowania pieczy nad jego osobą i majątkiem.

/podpis sędziego/

6. Postanowienie o ustanowieniu opieki tymczasowej w języku ukraińskim

Номер справи: ... Nsm

Постанова

(назва міста), від 2022 р.

Районний суд Судова палата з питань сім'ї та нелітніх

у складі:

Головуючий: суддя

Протоколіст:

після розгляду від 2022 р. у.....

під час судового розгляду/ закритого засідання

справи в силу закону/ за заявою

за участю

про призначення тимчасового опікуна для малолітнього громадянина України.....

ПОСТАНОВИВ:

на підставі ст. 25 закону від 12 березня 2022 р. *про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території даної держави* призначити для малолітнього/-ої громадянина/-ки України (ім'я та прізвище), який/яка народився у (дата і місце народження), сина/дочки(імена батьків), тимчасового опікуна в особі(ім'я та прізвище) який/яка народився у (дата і місце народження), сина/дочки (імена

батьків), Pesel....., (ступінь споріднення, якщо наявний), щоб представляти і здійснювати опіку над ним/-єю та його/її майном.

/підпис судді/